

Desinformasjon: en trussel mot demokratiet?

Bacheloroppgave i statsvitenskap

Universitetet i Stavanger

Alexander Sjursæther

Studentnummer: 220232

Veileder: Kristian Skagen Ekeli

Lvert dato: 19.06.2023

Antall ord:

Innholdsfortegnelse

1 Innledning	2
1.1 Tema	2
1.2. Problemstilling	3
2 Begreper	4
2.1 Ytringsfrihetens rammer	3
2.2 Feilinformasjon og desinformasjon	4
2.3 Utilitarisme	5
3 Argumenter for og mot begrensning av ytringsfriheten for å hindre desinformasjon	9
3.1 Opprettholdelse av samfunnssikkerhet og folkehelse	9
3.2 Teknologisk utvikling og sosiale medier	13
3.3 Informert offentlig diskurs	15
3.4 Demokratiske verdier og prosesser	18
4 Konklusjon	
5 Muligheter for videre forskning	
6 Kildeliste	

1 Innledning

1.1 Tema

Fra hulemalerier til internett har muligheten til å motta og ytre meninger ekspandert og anses i dag som er grunnleggende menneskerettighet, stadfestet av VMK og EMK samt en forutsetning for velfungerende liberale demokratier.

Verden består idag av 34 liberale demokratier hvor sivile rettigheter, som ytringsfrihet, står sterkt og befolkningen har generelt sett større muligheter til å delta i samfunnsdebatten enn dem som lever i diktatur og autoritære stater.

Samtidig som mulighetene til å ytre seg har økt dramatisk med demokratiseringen av media, synker tilliten til samfunnsinstitusjoner/myndigheter og media samtidig som antall liberale demokratier har en nedadgående trend.

Ordet desinformasjon ble ett allment kjent begrep under 2016-valgkampen i USA hvor det ble sendt ut store mengder desinformasjon til fordel for Trump, nært beslektede “fake news” ble også kåret til årets ord i 2017 av Språkrådet. Når tilliten til samfunnsinstitusjoner og media synker blant befolkningen blir det aktuelt å spørre seg om ikke liberale demokratier burde sette begrensninger i ytringsfriheten for å hindre spredning av desinformasjon som kan være en trussel mot selve demokratiet.

1.2 Problemstilling

Problemstillingen jeg ønsker å utforske i denne oppgaven blir derfor: “Bør liberale demokratier begrense ytringsfriheten for å hindre desinformasjon?”

Geografisk vil oppgaven hovedsakelig fokusere på demokratier i Europa/Norge samt USA, ettersom disse regionene ofte betraktes som liberale demokratier og forkjempere for sivile rettigheter. Disse regionene har også en rekke likheter og noen forskjeller i lovverk og håndtering av ytringsfrihet, noe som vil være nyttig for å vurdere argumenter for og mot nåværende og potensielle fremtidige begrensninger.

Oppgaven vil også avgrenses til å fokusere på ytringer i offentlig debatt, og vil ikke gå inn på ytringer i andre arenaer som for eksempel utdanning, forskning og underholdning. Dette valget er gjort for å konsentrere analysen på den offentlige debatten, som er sentral for spørsmålet om begrensning av ytringsfrihet. Denne avgrensningen tillater oss å fokusere på et mer spesifikt sett av argumenter og kontekster.

For å strukturere oppgaven vil en normativ tilnærming bli brukt. Dette innebærer å utforske og vurdere etiske, politiske og samfunnsmessige konsekvenser mot forskjellige deler av samfunnet.

I oppgaven vil jeg trekke frem filosofiske teorier, som John Stuart Mill's skadeprinsipp (Mill, 1859/2003) og Immanuel Kant's kategoriske imperativ (Kant, 1785/2012), for å vurdere hvordan disse kan bidra til å rettferdiggjøre eller kritisere begrensninger av ytringsfriheten.

2 Begreper og avgrensninger

2.1 Ytringsfrihetens rammer

Ytringsfrihet står sentralt forankret i Den Europeiske Menneskerettskonvensjonens artikkel 10, andre ledd (EMK artikkel 10) hvor det i henhold til ordlyden i bestemmelsene slås fast at full ytringsfrihet skal være hovedregelen. Dette er også beskrevet i Grunnloven §100, hvor tredje ledd omhandler hvordan ytringsfriheten ikke er en begrenset rettighet for enkelte typer innhold eller spesifikke områder, som for eksempel kritikk mot styresmakter som står som en sentral grunnpilar i et fungerende demokrati og politisk debatt.

“Frimodige ytringer om statsstyret og hvilken som helst annen gjenstand er tillatt for enhver. Det kan bare settes klart definerte grenser for denne rett der særlig tungtveiende hensyn gjør det forsvarlig holdt opp imot ytringsfrihetens begrunnelser” (Grunnloven, 1814, § 100). Noe forenklet vil dette bety at ethvert inngrep skal kunne forsvares opp mot formålet med loven. Det ble i 2004 gjort endringer til for å bedre gjenspeile rammene i artikkel 10 i konvensjon om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende frihetene (EMK, artikkel 10).

Det velges videre å presisere for leseren at selv om ytringsfrihet i Norge som hovedregel er fullstendig, er den derimot ikke rettslig sett absolutt. Ifølge punkt 2. under artikkel 10 kan

man i realiteten gjøre inngrep og begrense ytringsfriheten dersom følgende kriterier er oppfylt. Inngrepet må for det første være bestemt ved loven. Det må videre være både nødvendig i et demokratisk samfunn og ha legitime hensyn som samfunnet ønsker å ivareta. Allmenn trygghet, territorial integritet, nasjonal sikkerhet og kriminalitet er hensyn som er omtalt som tungtveiende (EMK, § 10, punkt 2). Også Grunnloven beskriver dette på likt vis etter endringen i 2004, hvor det står fastsatt at “(...) Det rettslige ansvar bør være foreskrevet i lov ” (Grunnloven, 1814, § 100). En avveining må ved slike tilfeller gjøres mellom nasjonale lover og regler i internasjonal konvensjon. Det kan være interessant å nevne at Grunnloven sjelden benyttes i rettspraksis ettersom det er mest vanlig å henviser og benytte EMK artikkel 10, dersom saken krever en mer omfattende drøftning.

2.2 Feilinformasjon og desinformasjon

Når vi ser på hvordan informasjon blir delt, er det ofte hensiktsmessig å dele det inn i tre hovedgrupper: feilinformasjon, desinformasjon og skadelig informasjon. Som bakgrunn for å kunne skille disse, kan man se direkte på formålet til avsenderen eller opphavspersonen bak. Folk flest bruker ofte desinformasjon som et samlebegrep for både feilinformasjon og desinformasjon. Det er for øvrig ofte slik at den som deler informasjonen ikke vet at den er feil, og at avsender og spredder ikke prøver å føre noen bak lyset med informasjonen. Eksempler på dette kan være alt fra konspirasjonsteorier til rykter og dårlig journalistikk. Dette må kategoriseres som feilinformasjon, men skal derimot ikke forveksles med begrepet desinformasjon.

På tross av at det finnes mange definisjoner på disse to begrepene, velger oppgaven og drøftingen å forholde seg til definisjonen en ekspertgruppe oppnevnt av Europa-kommisjon kom frem til:

“Usann, upresis eller misvisende informasjon som er fabrikkert, presentert eller spredd med den hensikt å skade offentligheten eller skape profit” (EC, 2018)

Feilinformasjon er når noen sprer noe som ikke er sant, men uten at de prøver å skade noen med det. Desinformasjon, derimot, er når noen med vilje deler noe de vet er feil, for å skade noen eller for å ellers tjene på spredning av informasjonen enten gjennom kommersielle interesser, politiske eller annen egen vinning. Claire Wardle og Hossein Derakhshan (2017) deler videre desinformasjon inn i fire graderinger; falsk kontekst, bedragersk innhold hvor

ekte kilder blir manipulert, direkte manipulert innhold og fabrikkert innhold hvor 100% av det som fremlegges av innhold er falskt. Skadelig informasjon kommer noe på siden av dette, og tar for seg lekkasjer, trakassering og hatytringer. Et eksempel på dette kan være når det lekkes private opplysninger som medisinske journaler. Desinformasjon kan være skadelig informasjon enten for samfunnet, for en opplyst debatt eller annet, men skadelig informasjon på sin side være korrekt og sann, på tross av at den ikke bør spres, slik som er tilfellet med private eller klassifiserte opplysninger (EC, 2018).

Ytringsfrihetskommisjonen har siden 2018 fokusert spesielt på desinformasjon, da det har vært en betydelig økning av denne typen de siste 10 årene.

2.3 Utilitarisme

Jeremy Bentham, en fremtredende skikkelse i det 18. århundre, var den første til å formulere utilitarismen, en filosofisk retning som setter etikk i sentrum. Han la vekt på at det moralsk korrekte er det som vil gi mest mulig lykke eller glede for flest mulig mennesker. Dette kan tolkes som at den mest effektive handlingen er den som maksimerer samfunnets totale nivå av lykke.

Bentham, som var en engelsk filosof og jurist, er ofte ansett for å ha lagt grunnlaget for utilitarismen. Han argumenterte for at en handlingens moralske verdi kan vurderes i forhold til hvor godt den kan skape lykke, noe som er grunnlaget for det som nå er kjent som klassisk utilitarisme. Han definerte lykke som en tilstand der gleden er til stede og smerten er fraværende. "Største mulig lykke for størst mulig antall" var et begrep som ble brukt senere for å beskrive denne filosofien (Bentham, 1789).

Benthams ideer ble videreutviklet av John Stuart Mill, en annen bemerkelsesverdig utilitaristisk filosof. Mill mente at intellektuelle og moralske gleder var mer verdifulle enn grunnleggende gleder. Han skilte også mellom høyere og lavere former for glede. I tillegg mente han at individuell frihet var avgjørende og at det var nødvendig å balansere samfunnets interesser med individets rettigheter (Mill, 1861).

I løpet av de siste hundre årene har utilitarismen gjennomgått flere store endringer. For det første har vår forståelse av lykke endret seg. Moderne utilitarister anerkjenner at lykke består

av mange forskjellige ting, som psykologisk velvære, tilfredshet med livet og oppfyllelse av personlige mål. De ser på lykke som ikke bare fravær av smerte og tilstedeværelse av glede (Mill, 2015).

For det andre har det blitt klart at utilitarismen må ta hensyn til mer enn bare menneskelig velvære. Det er mange utilitarister som nå hevder at dyrs velferd også bør tas i betraktning når vi vurderer hvordan vi oppfører oss. Dette har ført til fremveksten av en mer inkluderende form for utilitarisme.

På samme måte har utilitarismen blitt tilpasset demokratiske idealer. Det er avgjørende at alle individer blir hørt i en demokratisk setting. Som et resultat ville en utilitaristisk tilnærming til demokrati insistere på at politiske beslutninger bør tas på en måte som maksimerer samfunnets generelle velvære samtidig som mindretallets behov ivaretas. Det er nødvendig å finne en balanse mellom å beskytte enkeltpersoners rettigheter og minoriteters interesser samtidig som man maksimerer resultatene (Mill, 2015)

Benthams filosofi om utilitarisme har hatt en dyp innvirkning på mange aspekter av samfunnet, inkludert lovgivning, økonomi og politikk. Han mente at lover og regler skulle utformes for å fremme det største gode for det største antallet mennesker. Dette prinsippet har blitt brukt til å rettferdiggjøre mange politiske beslutninger og politikker, fra velferdsprogrammer til skattepolitikk.

John Stuart Mill, som videreutviklet Benthams ideer, la til en viktig dimensjon til utilitarismen ved å hevde at ikke alle gleder er like. Han argumenterte for at intellektuelle og moralske gleder er mer verdifulle enn enkle fysiske gleder. Dette førte til en mer sofistikert forståelse av hva det betyr å maksimere lykke.

I moderne tid har utilitarismen fortsatt å utvikle seg og tilpasse seg endringer i samfunnet. For eksempel har noen utilitarister begynt å argumentere for at dyrs velferd også bør tas i betraktning når vi vurderer hva som vil maksimere lykke. Dette har ført til fremveksten av en mer inkluderende form for utilitarisme, som tar hensyn til velferden til alle levende vesener, ikke bare mennesker.

På samme måte har utilitarismen blitt tilpasset for å passe bedre med demokratiske idealer. I et demokrati er det viktig at alle individers stemmer blir hørt. Derfor vil en utilitaristisk tilnærming til demokrati insistere på at politiske beslutninger bør tas på en måte som maksimerer samfunnets generelle velvære, samtidig som det tas hensyn til behovene til minoriteter.

Mill's skadeprinsipp, som sier at statens makt over enkeltpersoner bare bør brukes for å forhindre skade på andre, har også hatt en stor innvirkning på politikk og lovgivning. Dette prinsippet har blitt brukt til å rettferdiggjøre begrensninger på individuell frihet i situasjoner der en persons handlinger kan skade andre.

I dagens komplekse og globaliserte verden er det imidlertid utfordrende å anvende skadeprinsippet på en konsistent og rettferdig måte. Det er ofte vanskelig å definere nøyaktig hva som utgjør "skade", og det kan være enda vanskeligere å bestemme når en persons handlinger kan forårsake skade på andre. Disse utfordringene gjør det nødvendig å fortsette å utforske og debattere hvordan utilitarisme og skadeprinsippet kan brukes på en effektiv og etisk måte.

Selv om begge disse prinsippene er avgjørende for Mills filosofi, skiller de seg fra hverandre. Skadeprinsippet er en vurdering og regel om statens makt, mens utilitarisme er en mer generell etisk teori. Det er mulig å tenke på alternative tolkninger av utilitarisme som ikke inkluderer skadeprinsippet, og det er mulig å tenke på alternative tolkninger av skadeprinsippet som ikke er basert på utilitarisme. For eksempel kan en person med en rettighetsbasert moral fortsatt støtte skadeprinsippet, og en utilitarist kan finne at staten burde handle for å fremme lykke i stedet for bare å forhindre skade. Så skadeprinsippet og utilitarismen er ikke det samme, selv om de begge er viktige deler av Mills filosofi.

Verket "On Liberty" legger frem Mill's skadeprinsipp. Han hevdet at "den eneste hensikten for hvilken makt kan rettmessig utøves over ethvert medlem av et sivilisert samfunn, mot hans vilje, er å forhindre skade på andre." Myndighetenes makt er begrenset av dette konseptet: Staten kan ikke gripe inn i folks liv bare fordi det ville hjelpe dem eller maksimere allmenn lykke. Staten kan bare gripe inn for å forhindre skade på andre.

Dette prinsippet har hatt en betydelig innvirkning på liberal politisk filosofi og lovverk i mange demokratier. Det er basert på ideen om at voksne bør ha full frihet til å gjøre hva de vil, så lenge de ikke forårsaker skade på andre. Dette kan ses i en rekke aspekter av norsk lovgivning, og det velges å trekke frem Grunnloven og at det i paragraf 100 påpekes at eventuelle inngrep må vurderes som nødvendige og veie tungt for at inngrep i ytringsfriheten skal kunne forsvares (Grunnloven, 1814, § 100)

Over tid har det vært mange diskusjoner om skadeprinsippet's tolkning og anvendelse. Hva det vil si å "skade" noen er et diskusjonstema som ikke vil drøftes ytterligere, men som i seg selv er et interessant og komplekst spørsmål. Er det bare fysiske skader som er viktige, eller kan psykiske skader også være viktige? Og hva med ting som påvirker hele samfunnet, som forurensning eller økonomisk spekulasjon? Dette er vanskelige spørsmål med tilsvarende vanskelige svar.

Til sist er det relevant for oppgaven å introdusere Habermas' teorier om hvordan man som menneske kommuniserer og gjør hverandre forstått i samfunnet. Hans teori rundt kommunikativ handling handler direkte om hvordan mennesker kommuniserer og forhandler med hverandre i samfunnet, hvor formålet, ifølge Habermas, med kommunikasjon ikke bare å overføre informasjon, men også å skape felles forståelse og konsensus gjennom dialog. Kjernen i Habermas' teori er ideen om «livsverdenen», som er summen av alle individets subjektive erfaringer og forståelser. Denne livsverdenen tjener som bakgrunnen for all kommunikasjon, og forhandlingene som skjer gjennom kommunikativ handling kan enten forsterke eller endre denne livsverden.

Ifølge Habermas er det tre hovedtyper av talehandlinger: konstativer, regulativer og ekspressiver. Konstativer er uttalelser som er ment å formidle fakta eller sannheter. Regulative talehandlinger er uttalelser som er ment å regulere sosiale interaksjoner, som for eksempel lover eller regler. Ekspressive talehandlinger er uttalelser som uttrykker følelser eller holdninger (Habermas, 1985)

En annen viktig del av Habermas' teori er konseptet om den "ideelle samtalsituasjon". Dette er en hypotetisk situasjon der alle deltakerne har like muligheter til å uttrykke sine meninger, og der ingen blir undertrykt eller ignorert. I en slik situasjon vil det være mulig å oppnå konsensus basert på rasjonell dialog og forhandling, i stedet for makt eller manipulasjon.

Når det gjelder Habermas' konsept om "handlingsbegrepet", ser han på handlinger som ikke bare er instrumentelle (rettet mot å oppnå et bestemt mål), men også som kommunikative (rettet mot å skape og opprettholde sosiale bånd). Teorien om kommunikative handlinger gir en kritisk ramme for å forstå hvordan makt og manipulasjon kan forvrengte kommunikasjonen og hindre dannelsen av genuin konsensus. I dette perspektivet er det ideelle målet for kommunikasjon ikke bare overføring av informasjon, men heller å kunne skape en felles forståelse gjennom en fri og åpen dialog (Habermas, 1988)

3. Argumenter for og mot begrensning av ytringsfriheten for å hindre desinformasjon

Temaet om inngrep i ytringsfriheten for å hindre spredning av feil og misinformasjon vil bli diskutert i denne delen hvor vi går gjennom forskjellige områder, det vil også bli diskutert argumentene for og imot slike inngrep. Vi vil fokusere på fire viktige områder:

Første punkt vil ta for seg viktigheten av å beskytte og opprettholde samfunnssikkerheten, med COVID-19 som eksempel. Her undersøkes konsekvensene og resultatet av desinformasjon under pandemien samt debattene om regulering av ytringsfrihet under slike omstendigheter.

Deretter vil fremskritt innen teknologi og sosiale medier bli tatt opp, og hvordan disse kan akselerere spredningen av desinformasjon. Argumentene for og imot regulering av disse plattformene vil bli fremmet. Begrenset ytringsfrihet har også innvirkning på informert offentlig diskurs, og en vurdering av faren ved å spre desinformasjon samt potensielle ringvirkninger for offentlig diskurs vil belyses.

Til slutt vil hensyn og inngrep for å beskytte demokratiske prosesser og verdier undersøkes. Analysen vil se på hvordan desinformasjon kan true disse verdiene og om det kan være nødvendig å begrense ytringsfriheten for å beskytte dem.

For å gi en balansert vurdering av emnet, vil hver seksjon presentere argumenter for og imot fra relevante teorier og prinsipper. Det samlede bildet skal kunne gi kunnskap og grunnlag for å vurdere fordelene og ulempene ved å begrense ytringsfriheten for å bekjempe desinformasjon.

3.1 Opprettholdelse av samfunnssikkerhet og folkehelsen

COVID-19-desinformasjon har blitt en stor utfordring i disse dager. Den europeiske kommisjonens rapport ga mer innsikt i dette kompliserte spørsmålet. Vi kan begynne å forstå

omfanget og effektene av den bevisste spredningen av desinformasjon ved å undersøke konsekvensene av denne handlingen og skille disse handlingene fra andre deler av samfunnet, samt lukkede grupper og digitale plattformer hvor denne informasjonen ble anerkjent som sannhet og spredt videre i god tro. Under og etter pandemien har Europa-kommisjonen sitt arbeid vist at det var en tendens til å spre falsk informasjon som truer samfunnssikkerheten for økonomiske, politiske eller personlige fordeler. (EC, 2018)

Det sentrale spørsmålet i forkant av en opplyst debatt rundt pandemien er i første omgang om informasjonen har vært bevisst villedende og feil, og dermed kan klassifiseres som desinformasjon, eller om den er en konsekvens av vaksineskepsis. En rapport fra Europakommisjonen viser til en rekke tilfeller der feilinformasjon har blitt spredt bevisst, ofte med hensikt å så tvil om vaksinens effektivitet eller sikkerhet. Dette har resultert i en økning i vaksineskepsis, spesielt blant spesifikke demografiske grupper (EU, 2018). På den annen side viser rapporten også tilfeller der feilinformasjon synes å være et resultat av manglende forståelse eller misforståelser om pandemien og vaksinene. En undersøkelse fra Europakommisjonen viste at 27% av europeerne var skeptiske til vaksinasjon mot Covid-19 i 2020, en økning på 6 prosentpoeng fra 2019. Blant disse fantes det klare indikasjoner på bevisst feilinformasjon. For eksempel ble det på sosiale medier spredt påstander om at vaksinen inneholdt et sporingschip, en påstand som er klart tilbakevist av medisinske eksperter.

I vurderingen av skadevirkninger, fremheves det at desinformasjon ikke bare kan føre til mindre vaksinasjonsdekning, men også til økende mistillit til offentlige helsemyndigheter og institusjoner. Dette er særlig bekymringsfullt ettersom tillit er avgjørende for effektiv håndtering av kriser slik som en pandemi. En rekke høyt profilerte hendelser fremhevet den skadelige effekten av å spre desinformasjon, da også fra myndighetenes side. 5. juni 2021 rapporterte Centers for Disease Control om en økning i antall oppringning til giftinformasjonssentralen relatert til eksponering for desinfeksjonsmiddel og blekningsmiddel påført direkte på hud, bevisst inntak av slike produkter oralt eller inhalering av avdampinger for å forhindre Covid 19 infeksjoner. (Gharpure., et al., 2020)

39% av amerikanske respondenter svarte som del av denne undersøkelsen gjort av CDC hadde trodd på samt praktisert farlige råd direkte relatert til disse uttalelsene. Samtlige av rådene ble fremmet av den profilerte politiske aktøren, og daværende amerikanske

presidenten, Donald Trump. Debatten rundt bruken og effekten av hydroksyklorokin viser kompleksiteten av problemet med effektiv spredning av medisinsk forskning, da myndigheter og politiske ledere kan ha gode intensjoner ved å opplyse offentligheten om fremgang innen preventive løsninger, men hvor senere kliniske studier tilbakeviser effekten av disse.

Konsekvensene kan da være at feilinformasjonen senere bevisst benyttes som del av desinformasjonskampanjer ment for å skade enkeltpersoner, samfunn, helsevesenet eller redusere tilliten til myndigheter. Dette var tilfellet da sønnen til den daværende Brasilianske presidenten offentlig anklaget forskere for å ha politiske motivasjoner da de fremla sine funn om lav medisinsk effekt på pasienter som fikk administrert hydroksyklorokin. (Borba et al., 2020) Den brasilianske presidenten hadde i forkant beskrevet forskningen som lovende. Leder for forskningsteamet fikk i etterkant dødstrusler. (Ektorpe E., 2020) Eksempelet underbygger viktigheten av tilstrekkelig kunnskap og etterprøving av resultater fra forskning i forkant av deling av informasjon for å unngå skadelige konsekvenser, hvor ekte innhold gis en falsk kontekst og har som intensjon å skade (Wardle., Hossein., 2017).

I dette tilfellet var formålet å skade enkeltindivid for politisk vinning. Press fra media, myndigheter og den generelle befolkning kan dermed skape en grobunn for mistillit til myndigheter gjennom spredning av informasjon som ikke kan klassifiseres som desinformasjon på tidspunktet det deles, men som i etterkant tilbakevises, skaper usikkerhet rundt offentlige uttalelser og debatt rundt tema, eller tillegges motiv og egenskaper som ikke er sanne.

Ved en vurdering av innskrenkende tiltak på ytringsfriheten slik som sensur og aktiv tilbakeholding av spredning av informasjon på nettet, trekkes Mill's skadeprinsipp her frem som et sentralt prinsipp, da det argumenterer for at sterke begrensninger på et individ og samfunnets frihet bør vurderes i lys av om det er forholdsmessig holdbart, altså at handlingen og ytringen dersom desinformasjonen vil kunne forventes å forårsake betydelig skade på andre.

For å kunne vurdere om Mills skadeprinsipp kan benyttes til å forsvare en begrensning i ytringsfriheten, gjennom forslagsvis at teknologiselskapene i større grad ansvarliggjøres og påkrevs å filtrere villedende informasjon på deres plattformer, vil omfanget av problemet være en viktig faktor. Et studie som baserte seg på et tilfeldig utvalg av informasjon og poster

relatert til Covid 19, viste at hele 59% av utvalget representert i undersøkelsen var basert på ekte informasjon som hadde blitt manipulert. 38% av innholdet var fullstendig fabrikkert. Gitt at dette er et representativt utvalg, og ettersom informasjonen angår helse og samfunnssikkerhet, vil dette kunne veie tungt for en form for sensur eller lovfestede forpliktelser for teknologiselskaper, mye likt forpliktelsene til kringkastere i enkelte land. I Storbritannia brukes Ofcom-reguleringene til å sikre at nyheter rapporteres med et krav om at de er nøyaktige og presenteres med en høy grad av upartiskhet (OFCOM, 2023).

En undersøkelse utført av Eurobarometer viste også en nedgang i tilliten til helsemyndighetene fra 73% i 2019 til 59% i 2021. (EC, 2018) Dette er et alvorlig problem ettersom offentlig tillit er avgjørende for en tilstrekkelig høy vaksinasjonsgrad i befolkningen og effektiv håndtering av en pandemi.

Rapporten drøfter også muligheten for begrensninger i informasjonsfriheten som et middel for å bekjempe desinformasjon.

Det legges vekt på viktigheten av transparente og troverdige informasjonskilder. Det anbefales også sterkere samarbeid mellom nasjonale myndigheter, sosiale medieplattformer og folkehelseinstitusjoner. I tillegg fremheves behovet for å øke den generelle medieforståelsen blant befolkningen, slik at de kan gjenkjenne og avvise desinformasjon. (Wardle., et al., 2017)

Det konkluderes med at Europakommisjonens rapport viser en rekke alvorlige konsekvenser av Covid-desinformasjon, men at flere av påstandene og informasjonen som har sirkulert, har hatt sitt utgangspunkt i ekte forskning og sannheter. En begrensning på ytringsfriheten vil være å regne som vanskelig å håndheve i praksis, da intensjonen til avsender vanskelig kan oppspores med unntak av informasjon hvor motivet, avsenders identitet og dens bevisste endring av innholdet vil kunne klart identifisere innholdet som desinformasjon. En større debatt rundt personvern og hvordan en slik identifisering av avsender og intensjon kan gjennomføres uten å ytterligere innskrenke grunnleggende rettigheter vil da være nødvendig. Dette krever kontinuerlig vurdering og tilpasning, og et sterkt engasjement fra alle involverte aktører. Europa-kommisjonen anbefalte i 2020 også sterkere samarbeid mellom nasjonale myndigheter, sosiale medieplattformer og folkehelseinstitusjoner (EU, 2018). I tillegg

fremheves behovet for å øke den generelle medieforståelsen blant befolkningen, slik at de kan gjenkjenne og avvise desinformasjon (Wardle., et al., 2017).

3.2 Den teknologiske utvikling og sosiale medier

Det anses som fordelaktig å belyse nettbaserte mediers rolle og mulige handlingsrom for å begrense desinformasjon på nettbaserte plattformer, samt hvordan slike tiltak kan veies mot ytringsfriheten. Teknologiselskapene bak de største sosiale medier plattformene er i dag hovedsakelig selvregulerende for hvilket type innhold som skal vises på deres plattformer. Årsakene til dette er mange og går da gjerne mer inn mot konkret beskyttelse mot innsyn fra eksterne aktører som myndigheter og andre interessenter.

Det er derimot viktig å se hvordan ytringsfriheten spiller inn under deres vurderinger og beslutning for hva som skal kunne deles av deres brukere. Et begrep som går igjen i rapporter og den internasjonale diskusjonen rundt regulering av selskapene, er "Omdiskutert innhold". Den nylige rapporten "Disputable Content and Democracy: Freedom of Expression in the Digital World" av Henry M. Jackson definerer omdiskutert innhold som "innhold som ikke er eksplisitt ulovlig, men som kan oppfattes som innhold hvor nøyaktigheten eller intensjonen er tvilsom, villedende, usann eller har potensiale til å oppildne vold, kriminell atferd eller generelt forårsake skade." (Jackson, 2023).

Et argument for å innføre lover som regulerer handlingsrommet til sprede av desinformasjon er at deling i dagens samfunn skjer raskere enn tidligere og har et større potensial for å gå viralt, og dermed treffe bredt internasjonalt. Problemet oppstår da når definisjonen på omdiskutert innhold og desinformasjon som underkategori av dette, har klare tolkningsmuligheter. Chavez (2023) tar opp problemstillingen rundt det å måtte vurdere skadeomfanget til desinformasjon som spres på nettet. Å forutse spredningsgrad, hvordan informasjonen endres over tid, eller dets motiv samt publikum kan ses som en umulig oppgave (Jackson, 2023).

Selskapene velger derfor å ikke sette opp omfattende filtreringssystemer mot spredning av desinformasjon, med unntak av automatiserte kontoer og informasjon med klare indikatorer på bevisst villedning (Tarasov, 2021). Dette gjaldt de største fem sosiale medienettverkene: Instagram, TikTok, YouTube, Facebook og Twitter.

Sosiale medier har evnen til å oppmuntre til vold, spre terrorinnhold manipulere den offentlige mening, påvirke valg og spre falske og farlig informasjon som kan få alvorlig innvirkning på politikk, helse og generelt offentlig sikkerhet. President Donald J. Trump brukte i perioden 2015 til 2020 plattformer som Twitter for å kommunisere direkte med sine tilhengere. Trump kom senere med mange falske påstander om velgerbedrageri og uregelmessigheter under presidentvalget i 2020, som han ofte delte på sosiale medier. Det har som direkte konsekvens ført til økt mistillit til det amerikanske valget (Hartig, 2022).

Vi kan derimot se enkelte land begynne å vurdere lovforslag som bedre skal ansvarliggjøre sosiale medier ved å gjøre desinformasjon og annet skadelig innhold ulovlig.

Tyskland er det eneste landet som i dag har bindende lovgivning for moderering av desinformasjon og feilinformasjon, hvor lovgivningen gjelder både desinformasjon og feilinformasjon, og alle typene omdiskutert innhold som dekkes av definisjonen (Engels, 2021). Network Enforcement Act, eller NetzDG, kan gi bøter til sosiale medieselskaper som ikke følger reglene for gjennomgang og fjerning av innhold.

Bøtene gir selskapene betydelig økonomisk ansvar og insentiv for å fjerne ulovlig og skadelig innhold. Etter å ha mottatt en klage for et innlegg som inneholder eksplisitt innhold, må organisasjonen fjerne innlegget innen 24 timer. Det gis syv dager til sosiale medieselskapet for å undersøke og avgjøre om innlegget skal fjernes hvis det ikke er klart ulovlig.

Australia har også gitt klare tegn til at plattformene vil reguleres av lov i fremtiden, gjennom blant annet i januar 2023 å foreslå en lovgivning som vil gi Australian Communications and Media Authority (ACMA) myndighet til å kreve desinformasjon og feilinformasjon spredd i sosiale medier fjernet. Lovgivningen kom som en respons på ACMA sine egne undersøkelser hvor 80% av australiere hadde sett feilinformasjon i sosiale medier under Covid 19 pandemien (Samios, 2023).

Ettersom reaksjonen kom i kjølvannet av den høye statistikken, vil det ikke være unaturlig å trekke inn utilitarisme som et vektlagt prinsipp (Mill et al., 1891) med Australia sitt ønske om en informert og sunn demokratisk prosess og offentlig debatt på nett, gitt teknologisk utvikling og den økende mengden desinformasjon. Videre vil loven også muliggjøre bøter og straffer dersom plattformene bidrar til spredning av desinformasjon (Samios, 2023). Dette vil gi myndighetene langt større handlingsrom, hvilket bygger inn mot argumenter relatert til maktmisbruk, som taler klart imot å legge begrensninger på informasjon og spredning av

disse på digitale plattformer. For totalitære styresmakter vil lovfestet statskontrollert sensur ha en sterk negativ påvirkning for blant annet informert valgdeltakelse, fri markeds plass for tanker og utveksling av meninger, samt kunne begrense ytringene til minoriteter og politiske opponenter. Mye taler imot at myndighetene skal ha muligheten til å gjøre slike inngrep, og dette må da begrunnes i lov samt at det legges føringer for hvilke statlige organ, eventuelt internasjonalt organ, som skal bestemme definisjonene og vurdere informasjon som pålitelig og ekte. Det vurderes som mer hensiktsmessig å begrense hatefulle ytringer, slik vi gjør i europeiske land, samtidig som tettere kommunikasjon med medieselskapene forstrer et sterkere vern mot desinformasjon.

3.3 Informert offentlig diskurs

Ytringsfriheten er avgjørende for en informert offentlighet som har mulighet til å delta i den offentlige debatten og ta informerte valg som påvirker deres liv. Opplysningstiden på 1700-tallet markerte ett skifte i forholdet mellom makthaverne og befolkningen hvor man gikk fra å være undersåtter til å bli borgere og ga grunnlaget for den moderne statsdannelse hvor individet fikk større sivile rettigheter og mulighet til å ytre seg, ytringsfriheten ble blant annet lovfestet etter revolusjonene i USA og Frankrike, som opplysningstiden la grunnlaget for.

Før dette var samfunnet styrt av føydalistisk maktstruktur, som var ett hierakisystem hvor mesteparten av makt og kapital var samlet hos en liten elite av adel og kirke, og det var disse som sto for den offentlige diskurs og meningsdannelse, uten involvering fra den alminnelige borger. Dette igjen, begynte for alvor å endre seg ved hendelser som oppfinnelsen av trykkpressen ca år 1440, som muliggjorde spredningen av informasjon og kunnskap i langt større skala enn tidligere og la grunnlaget for opplysningstiden via den kulturelle og vitenskapelige oppblomstringen som fulgte.

På tross av at spredningen ikke lenger var avhengig av lærde munk og kirken, som hovedsakelig sto bak avskrift før trykkpressen, tok det flere hundre år før den vanlige borger hadde mulighet til å delta i informasjonsstrømmen, hovedsakelig fordi utdanning, lese og skriveferdigheter var forbeholdt det øvre samfunnslag samt at kirken og staten drev hadde stor innflytelse i hva som ble publisert. Det var ikke før etter reformasjonen på 1500-tallet at den vanlige borgeren i større grad begynte å lære seg å lese og skrive.

Som et resultat av økt tilgang på informasjon ble det mulig for den vanlige borger å i større grad delta i den offentlige samtalen, som i opplysningstiden skulle foregå basert på fornuft og vitenskap med kritisk tenkning.

Ifølge Jürgen Habermas, en kjent filosof og sosiolog, er det deliberative demokratiet avhengig av kommunikative handlinger (Habermas, 1981). Kommunikative handlinger er den sosiale og språklige interaksjonen mellom individene i ett samfunn med mål om å oppnå forståelse. Strategiske handlinger derimot, er handlinger hvor den ene parten bruker den andre for å oppnå sine mål (Habermas, 1981).

På kaffehus og salonger i England og Frankrike hadde borgere begynt å samle seg for å diskutere litterære verk og pamfletter (forløper til avisene), dette dreide seg etterhvert om til å bli diskusjoner om samfunnsspørsmål og fenomenet “den offentlige mening” oppstår på 1700-tallet, ifølge Habermas bok om *Borgerlig Offentlighet* hvor han beskriver overgangen fra en representativ offentlighet (hvor staten bestemte) til en borgerlig offentlighet hvor borgere samles og fritt deltar i deliberativ debatt rundt litteratur og samfunnsspørsmål på “lik grunn”, uavhengig av sosial status, med mål om forståelse. (Habermas, 1991)

På den tiden var det selvsagt ikke alle som fikk delta på lik måte som de lese- og taleføre mennene. Kvinner og andre marginaliserte grupper ble på denne tiden generelt ikke sett på som likeverdige aktører, så Habermas sin teori om *Borgerlig Offentlighet* er nok mer en ideal forestilling om hvordan det burde vært, men likevel viktig for forståelsen av dette skiftet i maktforhold og struktur mellom folket og de som styrer. Det er også en viktig påpekning at den borgerlige offentligheten ikke er et statisk konsept, men heller en dynamisk prosess som oppstår og utvikler seg gjennom kommunikative handlinger (Habermas, 1981)

I dagens liberale demokratier, spesielt i Europa og Nord-Amerika, kan vi anta at internett og sosiale medier er viktige plattformer for den borgerlige offentligheten (som hele tiden er i utvikling og finner nye former), ettersom alle med internettilgang har mulighet til å delta og diskutere det man ønsker i forskjellige debatt og ytringsplattformer, som Facebook, Twitter og lignende. Inntrykket er derimot heller at de bidrar til polarisering og ett skarpt ordskifte, og det er ofte ikke med glede at den alminnelige borger beveger seg inn i debattforum

Videre, for at en offentlig debatt skal føre til bedre beslutninger og den største samlede

nytt for et samfunn, er det grunnleggende at man streber mot en grad av sannhet og grunnleggende enighet om hva som er fakta og dermed har en informert diskurs. Dersom desinformasjon tillates å spres uten rammer og kontroll, vil følgelig graden av sannhet og enigheten rundt hvilke fakta som skal ligge til grunn for den offentlige debatten og dens vurderinger og argumentasjon. En offentlig informert diskurs vil likevel kunne forventes å ha mange parter og ulike synspunkter, ved at partene vektlegger faktaen ulikt i kombinasjon med motiv, erfaring og lignende. Hvis desinformasjon får grobunn i samfunnet og det ikke lengre er enighet rundt hvilke informasjon som bør regnes som fakta, vil konstruktiv diskusjon være vanskeligere, og vi vil kunne se en forvrengning og polarisering av meninger basert på et ulikt faktagrunnlag. En generell felles forståelse av virkeligheten vil forenkle en slik demokratisk prosess og debatt, og ukontrollert spredning av desinformasjon vil derfor kunne tale for å begrense ytringsfriheten i liberale demokratier for å beskytte en informert offentlig diskurs.

Kants kategoriske imperativ regnes som en grunnpilar i Kants moralske filosofi, og kan forsvare argumentet om å begrense ytringsfriheten for å hindre desinformasjon. Kant beskriver at handlinger kun er moralsk akseptable dersom de kan generaliseres for alle uten at det oppstår selvmotsigelser (Kant et al., 2019). Sett fra dette perspektivet, kan man argumentere for at dersom alle kunne spre desinformasjon, altså informasjon som er bevisst villedende og falsk, ville dette i ytterste konsekvens føre til et samfunn der ingen kan stole på noen som helst form for informasjon en tilegner seg, som da naturlig nok vil være ødeleggende for samfunnet gjennom uinformerte, polariserte og meningsbasert offentlig diskurs.

Utilitarisme (Mill et al., 1891) vil også støtte opp under argumentet for å begrense ytringsfriheten med argumentet over som formål. Den største samlede nytten vil kunne oppnås gjennom informerte og bedre beslutninger, hvor spredning av desinformasjon med formål å så tvil og uenighet blant velgere under demokratiske valg kan brukes som et eksempel på hvordan slike kampanjer kan påvirke liberale demokratier. Et tenkt utfall vil være at en norsk folkevalgt regjering får færre mandater på stortinget som følge av kampanjen, og at handlingsrommet til regjeringen dermed er svekket. Uten en slik spredning av desinformasjon, hadde flere velgere tatt et informert valg, og samfunnets ønsker hadde i større grad vært representert og kunne blitt realisert. Videre kan utilitarismen forklare behovet for inngrep i ytringsfriheten ved at den totale nytten av tiltaket vil være større enn ulempen

tiltaket vil medføre for en mindre del av samfunnet, slik som spredning av informasjonen og individer som tjener på polariseringen kommersielt.

3.4 Demokratiske verdier og prosesser

For å forstå hvordan desinformasjon kan true de demokratiske verdiene, kan man starte med å definere hva disse verdiene er og hvorfor de er viktige. Rawls (1971) beskriver for eksempel rettferdighet som en grunnleggende demokratisk verdi og argumenterer for at et rettferdig samfunn er et hvor alle borgere har lik tilgang til grunnleggende rettigheter og friheter. Dette inkluderer retten til å ytre seg fritt, men også retten til å motta nøyaktig og relevant informasjon.

Dahl (1989) legger vekt på betydningen av politisk likestilling, det vil si at alle borgere har lik rett til å påvirke politiske beslutninger. Desinformasjon kan true denne likestillingen ved å vri offentlig debatt og påvirke valgresultatene på en ujevn måte.

I USA, for eksempel, ble den politiske debatten før presidentvalget i 2016 sterkt påvirket av desinformasjon (Allcott & Gentzkow, 2017). I tillegg til å skape forvirring og usikkerhet blant velgerne, bidro dette også til å øke polariseringen og svekke den politiske likestillingen. Dette ble videre forsterket av feilinformasjon og tidvis desinformasjon spredt blant TV-kanaler, hvor partitilhørighet og allerede eksisterende tillit til de partiassosierte kanalene ga et større handlingsrom for ukritisk aksept av informasjon og skildringer ment å svekke politiske motparter (Gerald, 2021).

Et annet eksempel er Brexit-avstemningen i 2016. Rapporter har vist at falsk informasjon ble brukt for å manipulere offentlig mening og påvirke avstemningen (UK Parliament Digital, Culture, Media and Sport Committee, 2018). Dette er spesielt bekymringsfullt gitt den varige innvirkningen Brexit vil ha på britisk politikk og samfunn. Det er også funnet trender i desinformasjonskampanjer rettet mot minoriteter i samfunnet. I flere politiske systemer brukes cybermilitser og "trollfarmer" for å fjerne uønskede stemmer, anklager dem for å spre "falske nyheter" eller være "folkets fiender", en form for sensur gjennom lyd (73).

Ekspertene advarer mot praksisen med "statssponset trolling", som innebærer at regjeringer lager innhold på internett for å angripe opposisjonen og diskreditere kritiske dissensstemmer. Denne praksisen bryter med grunnleggende prinsipper for demokratisk diskusjon, som er at den skal være åpen og pluralistisk. Denne typen informasjon med formålet å fremme vold og andre hatefulle ytringer mot minoriteter dekkes generelt av nasjonale og internasjonale lover mot hatefulle ytringer, og ytringsfriheten begrenses dermed vanligvis grunnet slike hensyn. Det er derimot verdt å merke seg at USA ikke dekker dette området godt nok gjennom lovgivning, som gir mulighet for å utøve statssponset trolling. Dette vil kunne tale for en begrensning av ytringsfriheten i USA hvor konsekvensene er kjente og usikkerhet rundt ukjente ettervirkninger på demokratiet ikke veier tungt som motargument (European Parliament, 2021)

4. Konklusjon

Inngrep og begrensning av ytringsfriheten for å forhindre desinformasjon reiser mange viktige spørsmål for politikk og lovgivning. Studien av samfunnssikkerhet under COVID-19-pandemien har vist at desinformasjon kan ha alvorlige konsekvenser for offentlig helse og sikkerhet. Men for mye kontroll og begrensninger på ytringsfriheten kan skade troen på offentlige institusjoner og fremme konspirasjonsteorier.

Det er også uenighet om lovverkets ansvar for å kontrollere desinformasjon på sosiale medier. Strengere krav til selskapene og påkrevd opplysning om partipolitiske tilknytninger kan imidlertid være noen tiltak som kan hjelpe med å holde brukerne trygge og redusere spredning av desinformasjon. På den annen side risikerer vi å introdusere sensur av informasjon og meninger som kun regnes som kontroversielle og som hadde vært nødvendige diskusjoner å ha i et samfunn. Dette på bakgrunn av at selskapene selv må regulere dette og kan bøtelegges dersom de vurderer feil ved gitte tilfeller.

Begrensninger på ytringsfriheten kan påvirke den offentlige diskursen også. Lovgivere må være forsiktige med å blokkere legitime meninger eller blokkere konstruktiv kritikk, selv om det kan være nødvendig med noen begrensninger for å hindre spredning av desinformasjon. Det er viktig i alle disse vurderingene rundt tiltak å være klar på at inngrep må solid begrunnes før det kan vurderes å sette inn konkrete løsninger som også begrenser ytringsfriheten, som er en grunnleggende del av demokratiet. Balansegangen her er vanskelig, men viktig.

5 Muligheter for videre forskning

Det er mange muligheter for videre forskning som kan diskuteres i denne diskusjonen. For eksempel vil det være interessant å utføre kvantitative studier på land der lovgivning nå ønsker å redusere mengden desinformasjon gjennom lovfestede statlige inngrep og kontroll av innhold på sosiale medier, slik som Tyskland og trolig Australia vil i tiden fremover.

Forskning basert på erfaringene som kommer ut av slik lovgivning og regulering av de største nettplattformene kan også hjelpe til med å finne beste praksis for å regulere sosiale medier ved å sammenligne erfaringer fra ulike nasjoner og jurisdiksjoner.

Vi står overfor viktige og utfordrende valg på grunn av de kompliserte problemene knyttet til ytringsfrihet, muligheten for begrensninger og inngrep, samt konsekvensene av desinformasjon. Det er ingen tvil om at desinformasjon kan være skadelig og til og med direkte farlig. Som et resultat er det et sterkt argument for å ta noen skritt for å begrense spredningen av feilinformasjon.

Ytringsfrihet er imidlertid en grunnleggende rettighet som er avgjørende for demokratiet, offentlig diskusjon og et mer åpent samfunn. Som et resultat er det viktig å finne en måte å balansere disse motstridende hensynene på. Begrensning av ytringsfriheten må være målrettede, proporsjonale og lovfestet som for eksempel beskrevet i Den europeiske menneskerettskonvensjonen, artikkel 10 (EC, 2018).

Referanseliste:

Allcott, H., & Gentzkow, M. (2017). *Social Media and Fake News in the 2016 Election*. *Journal of Economic Perspectives*, 31(2), 211–236.

Bentham, J. (1789). *An introduction to the principles of morals and legislation. The Collected Works of Jeremy Bentham: An Introduction to the Principles of Morals and Legislation*.
<https://doi.org/10.1093/oseo/instance.00077240>

Borba MGS, Val FFA, Sampaio VS, et al. *Effect of High vs Low Doses of Chloroquine Diphosphate as Adjunctive Therapy for Patients Hospitalized With Severe Acute Respiratory*

Syndrome Coronavirus 2 (SARS-CoV-2) Infection: A Randomized Clinical Trial. JAMA Netw Open. 2020;3(4):e208857. doi: 10.1001/jamanetworkopen.2020.8857.

Breaking down public trust. Gerald R. Ford School of Public Policy. (2021).

<https://fordschool.umich.edu/news/2021/rebuilding-trust-in-government-democracy> [1 april 2023]

Council of Europe, European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, as amended by Protocols Nos. 11 and 14, 4 November 1950, Hentet fra <https://www.refworld.org/docid/3ae6b3b04.html> [19 juni 2023]

Dahl, R. A. (1989). *Democracy and Its Critics.* Yale University Press.

Den Norske Regjeringen. (2022). *En åpen og opplyst samtale: Ytringsfrihetskommisjonens utredning* (NOU 2022: 9). Norges Offentlige Utredninger. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/753af2a75c21435795cd21bc86faeb2d/no/pdfs/nou202220220009000dddpdfs.pdf> [15 juni 2023]

Engels, S. (2021, December 22). *Network enforcement act in a Nutshell.* IPT Germany. <https://blogs.dlapiper.com/iptgermany/2018/01/31/network-enforcement-act-in-a-nutshell/>

European Commission (2018). *A multi-dimensional approach to disinformation. Final Report of the High level Expert Group on fake news and online disinformation.* Hentet fra <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/final-report-high-level-expert-group-fake-news-and-online-disinformation> [12 juni 2023]

European Parliament. (2021). *The impact of disinformation on democratic processes and human rights ...* europarl.europa.eu.

[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/653635/EXPO_STU\(2021\)653635_EN.pdf?ref=thedigitalspeaker.com](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/653635/EXPO_STU(2021)653635_EN.pdf?ref=thedigitalspeaker.com)

Gharpure R, Hunter CM, Schnall AH, et al. *Knowledge and Practices Regarding Safe Household Cleaning and Disinfection for COVID-19 Prevention – United States, May 2020.* MMWR Morb Mortal Wkly Rep. 2020;69:705–709. doi: 10.15585/mmwr.mm6923e2.

Goode, L. (2005). Jürgen habermas: *Democracy and the public sphere.* Pluto Press.

Grunnloven. (1814). *Kongeriket Norges Grunnloven*. (LOV-1814-05-17). Hentet fra <https://lovdata.no/lov/1814-05-17-bm/§100>

Habermas, J. (1981). *The theory of communicative action: Volume 1: Lifeworld and system: A critique of functionalist reason* (Vol. 1). Beacon press.

Habermas, J. (1985). *The theory of communicative action: Volume 2: Lifeworld and system: A critique of functionalist reason* (Vol. 2). Beacon press.

Habermas, J. (1988). *Theory and Practice*. Cambridge:polity Press.

Habermas, J. (1991). *The structural transformation of the public sphere: An inquiry into a category of Bourgeois Society*. Massachusetts Institute of Technology.

Hartig, H. et al., (2022). *Trust in America: Do Americans trust their elections?*, Pew Research Center. United States of America. Hentet fra <https://policycommons.net/artifacts/2177431/trust-in-america/2933410/> [12 juni 2023]. CID: 20.500.12592/bktttf.

Jackson, H. M. (2023). *Disputable content and democracy: Freedom of expression in the digital age...* Washington.edu. https://jsis.washington.edu/wordpress/wp-content/uploads/2022/10/23_TF-JSIS_495D_Beyer_Final.pdf

Kant, I., Bennett, C., Saunders, J., & Stern, R. (2019). *Groundwork for the metaphysics of morals*. Oxford University Press.

Lewandowsky, S., Ecker, U. K., & Cook, J. (2017). *Beyond Misinformation: Understanding and Coping with the "Post-Truth" Era*. *Journal of Applied Research in Memory and Cognition*, 6(4), 353–369.

Mill, J. S. (1859). John Stuart Mill: *On Liberty*. Routledge.

Mill, J. S., Mackenzie, R. D., & Mackenzie, R. D. (1891). *Utilitarianism* by John Stuart Mill. Longmans, Green and Co. and New York.

Norris, P. (2011). *Democratic Deficit: Critical Citizens Revisited*. Cambridge University Press.

Ofcom. (2023, March 16). *TV and radio broadcasting codes*. Ofcom. Hentet fra <https://www.ofcom.org.uk/tv-radio-and-on-demand/broadcast-codes#:~:text=The%20Ofcom%20Broadcasting%20Code%20outlines,Code%20on%20Television%20Access%20Services> [10 Mars 2023]

Rawls, J. (1971). *A Theory of Justice*. Harvard University Press.

Samios, Z. (2023, January 19). *Government introduces laws to protect Australians from online misinformation*. The Sydney Morning Herald. Hentet fra <https://www.smh.com.au/business/companies/government-introduces-laws-to-protect-australians-from-online-misinformation-20230119-p5cdqg.html>

Stuart Mill, J. (2015). *What utilitarianism is. On Liberty, Utilitarianism and Other Essays*. <https://doi.org/10.1093/owc/9780199670802.003.0009>

Tarasov, K. (2021, February 27). *Why content moderation costs billions and is so tricky for Facebook, Twitter, YouTube and others*. CNBC. <https://www.cnbc.com/2021/02/27/content-moderation-on-social-media.html>

UK Parliament Digital, Culture, Media and Sport Committee. (2018). *Disinformation and 'fake news'*: Interim Report.

Wardle, Claire, and Hossein Derakhshan. 2017. *Information Disorder: Toward an Interdisciplinary Framework for Research and Policy Making*. Report to the Council of Europe.